

"לבניינה של תורה" – חלק שלט

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"מִלֹּאךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּכַבֹּדָה"



היא שאפילו גוי המצוי במקום הנידח ביותר בעולם יגיד: "ה' אלוקי ישראל מלך!"

האמת היא שאנו בודאי שואלים את עצמנו בסתר מה לנו ולזה? הלוא כל רצוננו הוא לחיות ולהיות בריאים. בעל מדרגה גבוהה יותר חושב ומבקש על כך שהוא מעוניין ללמוד תורה בהשקט, להתעלות ולהתקרב יותר לקב"ה. אולם, מה לנו ולבקשת מלכות ה' בעולם? מה לנו ולתיקון העולם?

"רצוננו לעשות רצונך"

ה'מסילת ישרים' מבאר את דברי חז"ל הידועים⁴: "רחמנא ליבא בעי" – הקב"ה רוצה את הרצון, את הלב. כך אומר ה'מסילת ישרים'⁵: "זהו המבחן שבו נבחנים ונבדלים עובדי ה' עצמם במדרגתם". אנו נבחנים

להיכן משתייך רצוננו, עד כמה רצוננו נוכח בתוך מעשינו.

חז"ל אומרים ב'פרקי אבות'⁶: "עשה רצונך כרצונך" – עשה את רצון ה' להיות רצונך. הפסוק מבאר מהו רצוננו של ה'⁷: "פי רוצה ה' בְּעַמּוֹ" – הקב"ה רוצה בבניין עם ישראל במקום

בעוד כעשרים יום יחול ראש השנה. למעשה, כבר עברנו כשליש מחודש אלול, שהוא רבע מארבעים הימים המיוחדים שבהם עלה משה להר סיני, רבע מארבעים הימים עד ליום הכיפורים בהם מאירים אורות מיוחדים וגדולים.

"לתקן עולם במלכות ש-די"

בראש השנה, יום הדין, נעמוד מול בורא העולם. בתפילת 'ונתנה תוקף' אנו אומרים: "הנה יום הדין" בו ריבוננו של עולם בא "לפקוד על צבא מרום בדין". "ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמוות"¹. זהו יום הדין על כל ענייני העולם – "מי יעני ומי יעשיר, מי ישפל ומי ירום".

בכל זאת, כשמתבוננים בתפילות ראש השנה מבחינים

שכל התפילות שתיקנו חז"ל הינן תפילות כלליות. אדרבה, על פניו נראה שכלל אין לבקש בקשות פרטיות בראש השנה, למרות שזהו יום הדין. יש לעסוק בסוגיה זו בפני עצמה ולהתמודד עם שאלה זו². על כל פנים בודאי שניתן להיווכח שכל הבקשות בתפילות היום הן כלליות ועוסקות במלכות ה', כפי שאנו מתפללים: "מִלֹּאךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּכַבֹּדָה וְהַנְּשֹׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקָרָה... וַיֵּדַע כָּל פֶּעֹל כִּי אַתָּה פִּעֲלָתוֹ, וַיִּבֶן כָּל יְצוֹר כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ"³. בקשתנו

¹ מתפילת מוסף של ראש השנה, ברכת זיכרונות

² עסקנו בנושא בשיחת ליל ראש השנה.

³ עיין נפש החיים, שער ב, פרק יא; הקדמת מבאר סידור הגר"א-אשי ישראל לתפילות ראש השנה

⁴ סנהדרין, דף קו, עמוד ב; זוהר, פרשת תרומה, דף קסב, עמוד ב; שם, פרשת כי תצא, דף רפא, עמוד ב

⁵ פרק טז

⁶ פרק ב, משנה ד. עיין דרך חיים (למהר"ל), שם: "שיהיה רצון האדם קשור ברצונו יתברך לעשות רצונו של מקום כאילו היה רצונו בכל לבו".

⁷ תהלים, פרק קמט, פסוק ד



חזקה יותר אצל האדם כך תגדל שמחתו ויוזכה יותר להארת האור האלוקי. אדם השקוע רק במחשבות על עצמו הוא בדרך כלל פחות שמח. הוא אפילו אינו חש בכך. הוא שקוע, למשל, בשאלה אם יוגש לו אוכל כזה או אחר, ואם הוגש אוכל שלא כרצונו הוא רוטן וחש חוסר בשל כך. זה הדבר שמעסיק אותו ולכן הוא אינו שמח. לעומתו אדם החושב על הצלחת הכלל שמח יותר מכל בניין שנבנה בארץ ומכל מנוף נוסף בארץ ישראל. ליבו מתרחב משמחה מכל רכבת חדשה הנוסעת במהירות לירושלים. הוא שמח על כל הנהגה טובה שהוא מבחין בחברותא שלו, בשייבה, בשיעור, בעולם התורה, בעם ישראל, באגודות החסד. הוא מתמלא שמחה מכל הטוב שהוא מבחין במציאות הסובבת אתו.

מהי הדרך להגיע למדרגה זו? כותב הרב ב'אורות התשובה'¹³ לשם כך יש צורך בתשובה פרטית: "באמת אי אפשר להתרומם אל התשוקה הרוחנית של ישועת הכלל בלי תשובה פנימית עמוקה מכל חטא ועון". ודאי שיש צורך לבנות מדרגה כללית על ידי לימודי אמונה עמוקים, אך ראשית דבר עלינו לעסוק בימים אלו של חודש אלול בעצמנו ולעשות תשובה, כדי שאכן יהיה אכפת לנו מהדברים הכלליים המופיעים בתפילות ראש השנה. אדם ששב בתשובה פנימית הינו טהור יותר וכך מתאפשר לאור האלוקי לשכון בו.

באותה מידה נוגע הדבר אף לחסרונות ולקשיים של הכלל – עד כמה איכפת לנו ממצוקת תושבי הדרום? אומר הרב זצ"ל¹⁴ שהשתתפות בצרת הציבור גם היא מדרגה רוחנית שזוכים לה רק על ידי תשובה. אלמלא כן האדם עלול להיות אדיש כלפי סבלם של אחרים. מצידו שהם יופגזו כל עוד הדבר אינו נוגע אליו. גם

אותו הוא קבע כמקום השלמות הגדולה⁸. על כך מתפללים בראש השנה: "בהר ציון משכן כבודך" – בארץ ישראל, זהו משכנה של הופעת השלמות. כאן, בארץ ישראל, תיגלה מלכותו של הקב"ה⁹.

אם כן, האדם נבחן על נקודת 'הרצון' שלו – האם 'הרצון' שלו הוא פרטי, ומרוכז במילוי מאוויי נפשו, ואפילו הגבוהים ביותר, או שרצונו של האדם הוא גדול וכללי, שהוא רוצה בגילוי רצון ה' בעולם, שאכפת לו מעם ישראל כולו ומהעולם כולו, שאכפת לו מכבוד שמיים. האם אכפת לו מה תהיינה תוצאות הבחירות שתתקיימנה בעוד כשבוע בארץ ישראל – האם על ידן יתרבה כבוד שמיים וארץ ישראל תיבנה ותתחזק יותר או חלילה תצטמצם? האם ירבו על ידן לומדי תורה בישראל?

כל העניינים הללו כלל אינם נוגעים לחיי האדם הפרטי כ"מי יחיה ומי ימות; מי יעני ומי יעשר; מי ישפל ומי ירום; מי ישלו ומי יתייסר", אלא הם נוגעים לגילוי הרצון הגדול של הקב"ה. "פי בחר ה' בְּצִיּוֹן"¹⁰, "פִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה"¹¹ – הקב"ה מצידו בחר בציון ושעם ישראל ישכון בה ובזה שכינתו תיגלה עלינו. על כן השאלה העיקרית בבחירות אלו אינה דמות פוליטית כזו אחרת, אלא האם יהיה יותר כבוד שמיים או שחלילה להפך יהיה חילול ה' גדול יותר?

"וְלִישְׂרָי לֵב שִׁמְחָה"

הרב זצ"ל כותב ב'אורות הקודש'¹² שכאשר אדם חושב אך ורק על גורלו הפרטי, מעבר למידה הראויה, הדבר מוריד את האדם לעומק של קטנות. גם להפך – כאשר התפיסה הכללית

⁸ עיין ספר הכוזרי, מאמר שני, אות יב

⁹ עיין מאמר החכמה לרמח"ל: "והנה לשתתחזק הקדושה כראוי, צריך שיהיו ישראל בארץ ישראל, כי הם העם הנבחר והיא הארץ הנבחרת, ובישראל ימלוך מלך מבית דוד שהוא המלך הנבחר, ובו נקשרים כל ישראל ליקשר בקדושה. ואם אחד מן התנאים האלה חסר, אין הקדושה מתחזקת כראוי".

¹⁰ תהלים, פרק קלב, פסוק יג

¹¹ תהלים, פרק קלה, פסוק ד

¹² חלק ג, עמוד קמז, פרק קא: היסוד הכללי

¹³ פרק ד, אות ה

¹⁴ שם, פרק יג, אות ד: "אי אפשר לאדם שיהיה מצטער באמת בצרת הצבור כי אם כשיקדש את דרכיו ויתקן מדותיו וישוב בתשובה שלמה. ההשתתפות בצרת הצבור בעומק הלב היא עצמה היא גם כן שכר מצוה, שזוכים לזה רק זכי הנפש תמימי דרך ההולכים בתורת ד'".



תורה לשמה' הוא לברר את האמת בסוגיה לשם התורה, כלומר לשם הופעת האמת האלוקית כפי שהיא מתבררת מתוך הסוגיה¹⁶.

ב'אורות התורה'¹⁷ מוסיף הרב זצ"ל מימד נוסף – לשם ישראל: "אחת מהדרכים של עסק תורה לשמה היא להעשיר את כנסת ישראל בכוחות רוחניים גדולים... הרי הכוח היסודי של האומה מתחזק... והנשמה הפרטית של זה האיש" הלומד "...מתגדלת ומתהדרת" מתוך אוצר הכלל. פירוש הדברים הוא שכאשר אנו לומדים תורה בישיבה עם ישראל כולו נהיה יותר בריא וחסון בגופו, בנפשו וברוחניותו, אף מבלי שיצאנו ללמד שיעור בתל אביב, על ידי עצם לימוד התורה. הביטוי "לשמה" כולל גם את המימד הזה של ההבנה, במובן של חיזוק של בנייתה של כנסת ישראל, חיזוק השראת השכינה בישראל. אם כן, כאשר לומדים תורה לשמה גם לימוד התורה שלנו הוא בשביל ערכים גדולים, ולא למטרה עצמית.

נחנך את עצמנו בימים הגדולים הללו למבט כללי, לשאוף לגילוי אור ה' בעולם. זאת על ידי עבודה עצמית של תיקון פרטי, שמתוכה נוכל בעזרת ה' להגיע לראייה כללית, לבקשה של 'ליבא', של רצון ה' כפי ש"רחמנא לבא בעי".

”מִלּוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֹּלֵךְ בְּכֹדֶךְ... וַיֹּאמֶר כָּל אִשְׁרָאֵל נִשְׁמָה בְּאִפּוֹ: ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ” – בארץ ישראל ובמדינת ישראל – ”ומלכותו בכל משלה”, בכל העולם.

באמריקה ובאירופה התרחשו בימים האחרונים מספר גילויי אנטישמיות. צריך שיהיה לנו איכפת מכך, עלינו להתפלל על כך.

זוהי עבודת חודש אלול. עשרה ימים ממנו כבר עברו ולפנינו עוד עשרים ימים מחודש זה, וכשלושים ימים עד ליום הכיפורים. בימים אלו עלינו להתעלות, לתקן את המעשים הפחות טובים, ואף לתקן את המעשים הטובים שיהיו עוד יותר טובים, כפי שמלמדנו הרב זצ"ל בפרק יד¹⁵. זוהי מדרגה גדולה וחשובה עוד יותר. כולנו באנו לישיבה כדי להיות עוד יותר טובים, כדי להתעלות עוד יותר, כדי להתקרב לקב"ה עוד יותר ולגלות את האמת הפנימית האלוקית שלנו. בזה אדם יוצא ממסגרתו הפרטית כדי לחשוב על הדברים הגדולים עליהם דיברנו.

”חשבוננו של עולם”

למעשה, בעולם הרפואה ולהבדיל בעולם הרכב, קיימות בדיקות תקופתיות, בחלוף סך חודשים מסוים או בעבור מספר קילומטרים מסוים של נהיגה. אני חושב שעל כל אחד ואחד מאיתנו לערוך מבחן עצמי, בפרט בחודש אלול ובפרט לקראת הימים הגדולים הבאים אלינו, עד כמה ענייני הכלל מעסיקים אותו והאם הוא מוכן לפעול למען הכלל, למען מלכות שמיים ולמען כבוד שמיים.

”המלמד תורה לעמו ישראל”

אכן הדבר נוגע למהות לימוד התורה שלנו. לישיבה טרחו לבוא בחורים מכל קצוות תבל – מחיפה, מבאר שבע ואפילו משיקגו – וכולם באו במטרה ללמוד תורה. המדרגה הגבוהה בלימוד התורה היא לימוד תורה לשמה. בישיבה אנו תמיד מעוררים ללמוד בספר 'נפש החיים', שחובר על ידי רבי חיים מוולוז'ין, מייסד הישיבות, ובפרט את שער ד העוסק בענייני לימוד התורה. שם הוא מברר שפירוש 'לימוד

¹⁶ עיין שם, פרק ג

¹⁷ פרק ב, אות ד

¹⁵ אות א

